

Den norske kirkes og de norske læreres protest mot å medvirke til nasifisering har vakt gjenklang over hele verden. Den svenske presse viser at de har vakt motstandsviljen hos det svenske folk. Kong Haakons tale til Amerika 9. april forteller hva vår kamp betyr for våre landsmenn ute. Den amerikanske undervisningsministers hyllest til de norske lærere viser hva vi har gjort for landets fremtid etter krigen.

Vi fylles med stolthet og takknemlighet fordi vi har fått være med og utrette dette. Det er vår evne til å holde sammen som har skapt den nye situasjonen og mot vil berge oss i fremtiden også. Vi er dypt rystet over arrestasjonen av våre 1000 kolleger. Men vi vet at ingen ville beklage mer enn de som startet om vi gav oss. Vi må alle være beredt til å tåle det samme som dem, og vi må også være forberedt på at noen av de arresterte gir etter. Men: heller i fengsel enn medlemskap i sambandet. Vår aksjon i februar har gitt oss anledning til å velge standpunkt, og vi er glad fordi vi hver eneste dag kan vise hvor vi står. Vi har intet høyere ønske enn å fortsette vår lærergjerning, men vi forlanger å få gjøre det som fri menn og kvinner. Våre presters innsats har gitt oss nytt mot og styrke. Også foreldrene har styrket oss ved å trosse loven om NSUF's ungdomstjeneste.

NS teller med spenning dag for dag medlemstallet i lærersambandet og bruker alle midler for å øke tallet. De undser seg ikke for overdrevne redskapskildringer fra Jørstadmoen og transporten nordover for å vekke fortvilelse blant de arrestertes pårørende. De forsøker å innbille oss at vi kan få de arresterte løslatt ved å gi oss når det gjelder lærersambandet. De fortier seg tydelig at en slik ottergivenesshet ville føre ikke bare oss, men hele det norske folk over i et avhengighetsforhold, så vi alle, ikke minst ungdommen, blir utsatt for langt alvorligere ting enn vi tar på oss nå.

Terrorlinjen er valgt av NS i skolesaken og de har fått støtte av visse tyske krefter, dog ikke alle. For å få lov til å fortsette må NS overbevise tyskerne om at veien virkelig fører fram. Ikke alle tyskere er begeistret over å utføre boddeltjeneste for Quisling med hele verden som tilskuere. Men kan NS få overbevist tyskerne om at terroren fører fram når det gjelder å få lærerne inn i sambandet, da vil vi med en gang få tuse-n nye arrestasjoner. Det sikreste middel mot øket terror er derfor å holde stand. Hver lærer som går seg idag fører andre kolleger i fengsel og forlenger arrestasjonen av dem som allerede er tatt.

Fra landsende til landsende møter vi en motstandsvilje som aldri før. Motstanden har idag kunnet samle seg om én sak. Vi står ikke hver for oss og stemper om ting som er mindre vesentlige. Tross departementets forsikringer om hvor ufarlig medlemskapet i lærersambandet er, vet alle at noen bedre sak enn enklere sak får vi aldri å slåss for. Det gjelder for eller mot NS og intet annet.

Reichskommissar Terboven kom i sin tale 21. april også inn på lærersaken. Det er ikke nytt at Quisling må ha hjelp av sine beskyttere i sin kamp mot det norske folk, og det kan hverken forbause eller forskrekke oss som har sett det i praksis. Vi har visst det før og det forandrer intet i vår stilling nå. Det kan det være usikkert om Quisling stadig og fortsatt kan få tyskerne overbevist om berettigelsen av sine metoder. Vår motstand skal vise NS og tyskerne at alle yrkesgrupper må tilintetgjøres etter tur før sambandet og rikstinget kommer istand.

Vi tror heller ikke at lærerne lar seg skremme. Men det kan være noen som i menneskelig medfølelse synes at terroren blir for fryktelig. Men da må de være klar over at den minste ottergivenesshet nå bare fører til ett sikkert resultat: øket terror. Fast og fryktløs motstand sikrer oss seiren!

NS påstår at lærerne streiker.

Uttalelser fra tyskere, både i fremstående og underordnet stilling, viser at NS har formådd å gi dem det inntrykk at lærerne streiker. Ved streik nedlegger arbeiderne sitt arbeide, ved lockout nekter arbeidsgiverne dem å arbeide. Lærerne vil intet heller enn å arbeide etter sine tilsetningsvilkår. Men lærerne nekter dem dette og har for en stor gruppe endog tilbakeholdt deres opplysningslønn. Lærerne fortsetter å arbeide uten lønn. Dette kan vel ikke

Kalles streik?

Lærerhustruene. I disse dager går mange varme tanker til de arresterte lærerhustruer og familier, i taknemlighet fordi de uten å klage er med oss i kampen. De har nok noe av det tyngste: å vente i usikkerhet mens de vet at deres kjære har det vondt. En ung frue hvis mann ble sendt til Grini fra Jørstadmoen sa: "Jeg synes nesten det er vondt at min mann som er så robust og kan gjøre strabaser bedre enn mange andre skulle slippe å reise nordover." Den selv ikke har behøvd lide, fylles med ydmykhet og med stolt og taknemlig glede over at dette er mitt folk!

Forvirring, overrumpling, trusler er departementets ulike ordre til de forskjellige landsdeler og skoleopning etter påske må sikkert sees som et ledd i deres kampanje for å forvirre oss, hindre oss i få den styrke som ligger i en ensartet opptreden. NS har systematisk lagt an på å forvirre og overrumple etter ordre fra høyeste hold. Det har mislyktes. Nu ser det ut som de særlig vil bruke trusler i de kommende uker. Således trues lærerne med: "Fra nå av vil den som blir arrestert ikke bli fri mot å melde seg inn i sambandet. Meld deg inn straks." Lærerinnene trues med at det er det deres tur. De vil bli arrestert og deres eiendom inndratt. Ellis Haugseth har slått inn på denne linje etter at hun som eneste representant for lærerinnene var med på fylkesleder-møtet.

Universitetets henvendelse om artium. I lokalpresse og ved møter med elever av 3. gym. ble det i mars gjort klart at bare NS eller sympatiserende skulle få adgang til artium. I den anledning henvendte 3 av professorene seg til Skancke. De gjorde bla. gjeldende at: "Hvis den offentliggjorte bestemmelse skulle bli gjennomført ville det bety at heretter ble først og fremst den politiske innstilling bestemmende for adgangen til universitetsutdannelse, ikke som hittil evner og kunnskaper. NS ville dermed ha tatt vekk grunnforutsetningen for et videnskapelig universitetsstudium og ha reist en konflikt med universitetet av meget alvorlig art." Departementssjefen svarte at disse meddelelser var blitt offentliggjort ved en feil og at noen slik betingelse for å få adgang til å ta eksamen artium ikke ville bli krevet, hverken i år eller senere idet adgangen til å framstille seg til artium vil være fri for alle gymnasiaster som måtte ønske det. Dette er meddelt universitetslærerne, idet de tre dekaner fikk bemyndigelse til å bringe Skanckes erklæring videre.-- Arets russ ble meldt opp til eksamen i februar.--

Pedagogisk seminar. Det ble i mars krevet av kandidatene at de måtte melde seg inn i sambandet for å få eksamen. Visstnok en gjorde dette, 70 nektet. Nu ble de alle allikevel få ta eksamen.

Blindern Studenthjems styre ble avsatt sist i februar. Det nye NS styret sa opp noen studenter, da sa de andre studentene selv opp og flyttet ut før påske og NS kom inn. Quisling viste hjemmet den ære å stille seg som dets høye beskytter. Da der i Oslo ved Nissens pikeskole ble satt igang gymnas ved samlandslærere for medlemmer av NS, med adgang også for utenbys, fikk de utenbys gutter gratis opphold på studenthjemmet. H-alve hjemmet har det meste av disse to år vært optatt av Gestapo. 25. april fikk skoleungdommen ordre om å reise hjem, NS studentene og Ulf Breider, som hadde innrettet seg i forstanderboligen måtte også ut tross Quislings beskyttelse. Gestapo må også flytte. Organisasjon Todt overtar nemlig studenthjemmet.

Lærerskolene er nu sluttet for i år med den begrunnelse at det gjaldt å frigjøre krefter til våronna. Avgangsklassene får sine forhåndskarakterer. Det stes at lukkingen er foretatt av Almar Næss personlig, etter at nesten alle elevene var reist fra Levanger Lærerskole.

Lærerne og NSUF's ungdomstjeneste. I skriv av 24. febr. tar Sæther avstand fra å ha sagt at lærerne skal delta i ungd.tj. I rundskriv fra Departementet står fast at lærerne ikke vil få andre plikter enn dem de har hatt før, og at medvirkning i ungd.tj. således blir en frivillig sak. 8. april slår lov om gjennomføring av den nasjonale ungd.tj. fast at skolestyrer og bestyrere plikter å gi opplysning for å få barna innrullert. I Agder har lærerne fått ordre om å levere oppgaver over barna årsklassevis og skolekretsvis. Ingen lærere må gjøre dette!

Orvar Sæther har i brev til foreldrene erklært at sambandet så å si intet krever av lærerne. På fylkeslederkurset i Oslo 22. april 1942 slår han fast at "Formålet med Lærersambandet er å skape et fast tømret lærerkorps som kan være et gagnlig redskap for staten." På et møte i Høyk NS lag gjør han utførlig rede for skolestriden. Vi bringer noe klipp fra referatet i "Asker og Bærum Budstikke" for 17. april: "... Lærersambandet ble grunnlagt som et ledd i lærerens store plan om å organisere hele samfundet i yrkeslag. Arbeiderne er allerede organisert og lærerne har før vært organisert i en frivillig organisasjon. I det samfund NS skal bygge opp, vil alle komme til å tilhøre sitt lag. Dette er en tanke som hører den nye tid til og som har vist seg å være en fordel. Norges lærersamband er et ledd i denne plan, og det vil etter hvert bli samband for alle yrkesgrupper... Det må utelukkende være overbeviste folk som overtar det frivillige arbeide i NSUF's ungdomsgrupper. Det ble så å si ingenting krevet av lærerne... De som fikk avskjed ble forberedt på å bli sendt til Nord-Norge, hvilket ettertrykkelig ble gjort. Det ble sagt at vi ville sende 300, men vi har sendt flere og idag befinner de seg i Nord-Norge. Maleren hadde skrevet et par artikler om det man krevde av lærerne, men det er klart at lærerne vil kampen selv. De vil gå mot statsmakten og lage så mange vanskeligheter som de kan få laget. Hvordan kan lærerne våge en slik kamp? Tror de at England vil vinne krigen i år og at de skal få igjen de samme gode grønne tider som før? Det skyldes uforstand at de virkelig har laget å være så sta som de er. Stående overfor dette prøvde vi å lette lærernes tilbaketog ved den siste forordning, hvorefter vi betraktet dem som medlemmer i og med at de optok undervisningen. Hvis lærerne var så redde for London at de ikke turde ta dette skritt å melde seg inn i sambandet, var det ingenting iveien for at vi kunde ta det første skritt. Med den makten som ligger bak NS med føreren som ministerpresident har vi råd til å være imøtekomende. Fra forskjellige deler av landet har vi fått meldinger om at dette skrittet er blitt misopfattet... I stedetfor å bli møtt med velvilje, ble vi møtt med nye protester. Etter loven er disse protester ganske ugyl-dige. Likeså litt som en lærer kan protestere mot å være medlem av Statens Pensjonskasse, likeså litt kan han protestere mot medlemskap i Sambandet... Denne kampen behøver vi slett ikke ta noe særlig tungt... Det skal ikke mer til enn en forordning som setter lærerne på plass. Det er heller ikke noen ligsfornödenhet at barna får undervisning i disse tider." Han forteller videre at organisasjonen utbygges med fylkes- og kretsledelse. "Det gjenstår nå å få noen lagledere" og erklærer tilslutt at: "Metten i lærerstriden er så stort og helt på vår side. Det blir aldri tale om å vike en tomme. Det kan ta kort eller lang tid." Det er av særlig interesse å se at lærersambandet er ledd i planene om å organisere folket i yrkeslag som grunnlag for riksting og at lederen for landets pedagoger ikke anser det for noen livsfornödenhet at barna får undervisning, og at han er forberedt på en lang kamp..... hørt på et gatehjørne, Sæther: "Men hvem skal vi forhandle med?" Skancke: "De gir seg nok når de ser den behandling de arresterte får."

Arrestasjonene. 20. mars ble ca. 1100 lærere arrestert i sine hjem. En del av dem, som var syke, ble løslatt igjen. Resten ble ført til fengsel og konsentrasjonsleirer (Grini, Stavørn, Falstad). Hard behandling, press. Noen ga seg (På Grini 5 hvorav et par syke). 31. mars ble ca. 700 fra forskjellige steder overført til Jørstadmoen. Transport i kuvogner under slette vilkår. Press om kapitulasjon. 15-20 av de 700 ga seg og reiste hjem. En del syke slapp også ut. 12. april ble ca. 150 overført til Grini, resten, ca. 500, ble sendt til Trondheim. Hard, langvarig transport over fjellet i kuvogner. I Trondheim innskipet i D/S. "Skjerstad", meget slette vilkår ombord, 5 dødt på sykehus. Transporten søkt stanset av NS fylkesmann, NS luge Rian, og av prestene i Trondheim, avslått. Avgang 15. april, ankomst Bodø 17. april, avgang 21. april, passert Harstad 22. april, fra Tromsø 23. april. Melding til Røde Kors: Sunnhetstilstanden bra. Bestemmelsesstedet er ennå ikke sikkert kjendt (25. april). Røde Kors og silvilbefolkningen søker overalt å få hjelpe, men det er ikke meget de kan få gjort. Ikke bare Norge, men hele verden følger

med i våre tapre kollegers harde ferd mot nord. De er våre frontsoldater og vi er stolt av dem. - - Etter påske er der også foretatt en del arrestasjoner bl.a. i Molde og Kongsberg. I Stavanger og Egersund ble alle gjenværende lærere under 60 år arrestert.

Skolesituasjonen idag.

Med Departementets rundskriv av 25. april kommer skolestriden i Norge inn i en ny fase. Vi slår fest følgende:

Det var Departementet som stengte skolene og nektet lærerne lønn med mindre de underskrev en erklæring om at de var medlemmer av Lærersambandet. Nå åpner Departementet skolene og tillater lærerne lønn fra 1. mai uten at erklæringen om medlemskap lenger kreves. Da de avgitte erklæringer ikke er trukket tilbake av lærerne selv, må de selvsagt stå ved makt. Når Departementet sier at "medlemskap i Norges Lærersamband følger automatisk med lærerstillingen" så er det en fortolkning som lærerne ikke godtar. - Derimot står lærerne nå som før villige til å fortsette sin undervisning, de har aldri nedlagt sitt arbeid, det er Departementet som har søkt å lockoute dem. Når lærerne begynner igjen må de passe på følgende:

De må gjøre elevene kjent med lærernes standpunkt i skolestriden, og også gjøre dette kjent for foreldre og andre interesserte. Kommer sambandet eller Departementet på Sambandets vegne med noen som helst krav, må dette avvises idet man ikke betrakter seg som medlem og ikke er forpliktet til å følge andre bestemmelser enn de som følger etter ens tilsetningsvilkår. Man må ikke skrive under på noe som N.S. skolestyre eller rektor forelegger i forbindelse med gjenåpning av skolene. Departementet stiller ikke noe slikt krav. Vær på vakt, krev betenkningstid. Ingen må la seg overrumple.

Ved en kommende utbetaling av lønn må en forvisse seg om at en ikke i kvitteringen skriver under på noe som kan tolkes som tilbakekalling av tidligere avgitte erklæringer eller kan tas som erkjennelse av medlemskap i sambandet. Skulle myndighetene finne på å trekke i lønn for kontingent til sambandet skal en i kvitteringen skrive: "Mottatt a konto kr. av lønning". Deri legger en at en ikke erkjenner å ha mottatt sin fulle gasje. Mange spør: Hvorledes skal vi kunne hjelpe våre arresterte kolleger? Det er sårt å konstatere at saken er kommet i den stilling at vi lite makter. Men vi må være med å reise en så sterk bevegelse at den har muligheter for å bli hørt. I første lærerråd må en sette en imtremgende forestilling til Departementet om at våre kolleger må løslates. Og vi må overalt virke for denne saken med de midler som står til rådighet.

Vern og trygg opplysningsarbeidet.

Ordentlig, saklig opplysning er selve grunnlaget for vår nasjonale front. Like viktig som det er at pålitelige etterretninger og direktiver blir spredd, like viktig er det at færrest mulig (og iallfall ingen uvedkommende) får vite ad hvilke veier de kommer. Tal aldri om at du selv stiller med eller kjenner noen som stiller med hemmelige etterretninger, uten at det er nødvendig for selve arbeidet. Les aldri en hemmelig avis eller et ukjent eller ugedkommende tilstede. Les den i enrum eller i en nær krets av absolutt pålitelige. Gi den videre på tomannshånd. Hjelp til å spre god opplysning, men sett ikke arbeidet i fare. La oss slå en beskyttende murreis rundt taushet omkring alt hemmelig norsk arbeid.

S Nr 3030

2924

Mappe 65

Eksp. 1/6
Arg.
O 1942
Jr.

NORSK SKULE.

1. juni 1942.

No er tri månader gått sidan lærarane sende inn fråsegnene sine til Norges Lærersamband um at dei ikkje kunde vedkjenna seg noko medlemskap i Sambandet og at dei ikkje kunde gå med på å uppseda norsk ungdom etter programmet åt N.S. Med desse fråsegnene gjorde lærarane makthavarane kjende med at dei ikkje kunde bøygja seg for vedtak som var i strid med norsk lov og at dei ikkje kunde vera med på å gjennomføra noko som var deira eige samvit imot.

Men i desse fråsegnene hadde lærarane gjeve meir enn berre ei opplysning um standpunktet sitt. Dei hadde sett fram eit prinsipielt syn som ytre hende ikkje kann rikke; dei gav ein lovnad. Detta skyna ikkje makthavarane og gjer det ikkje enno. I fyrstninga trudde dei at dei kunde villeide lærarane med avleidingsmanøvrar: Sambandet skulde redusert tal berre eit fagleg lag, dei skulle ikkje setjast noko krav til lærarane o.s.b. Men likevel gjekk dei fram etter same vitlause lina som fyrr, no med økonomisk press på lærarane, so med terror, fengselingar mishandlingar, alt saman berre for å få lærarane til å ta fråsegnene sine i seg att.

Men alt detta gjorde lærarane berre meir stode på at dei hadde teke saka på rette måten.

Etter dei dimensjonar saka etter hand hadde fått, var det klart at lærarane no hadde til fyrsting å stå i fremste lina i striden på den nasjonale fronten i heilo. Det var ikkje lenger berre skulen det galdt; i reynda var det ein strid for livet åt det norske folket. Nidingen Quisling tenkte å skapa seg ein politisk basis i og med sambanda, so skipa eit riksting, og deretter utlevera landet vårt og ungdommen gjennom ei "frelsessej" med Tyskland. Denna planen har vorte uenleleg mykje vandare å gjennomføra etter striden med lærarane, det ahr Quisling sjelv sagt i ein straffetale til lærarane ved Stabekk skule. Det ovleg sterke medhaldet som lærarane fekk i sin aksjon, har lagt uppsynt for all verda - for tyskarane med - at N.S. ikkje eig feste i det norske folket og ikkje har nokon rett til å tala på dess vegner.

At aksjonen åt lærarane gjekk so godt som han gjorde er for ein del den kompakte stupiditet å takka, som "landsleder" Sæther og "minister" Sockancke har lagt for dagen ved alle høve. I dei ymse faser i striden har desse herrane prestert so mykje fåvit, som det mun stå i menneskje makt. So mykje dei politiske N.S.-leidarane kanskje kunde berga stumpane, tvingar dei difor Kyrkjedepartementet til å senda ut skrivet frå 25. april. I det tek Departementet attende masseuppsgjinga av lærarane, det gjev upp sine krav frå fyrr um fråsegn um medlemskap i Lærersambandet, det slør fast at lærarane ikkje skal gjera tenest i N.S.U.F. og det gjer um inkje retten åt landsleidaren til å påleggja ordensstraffer. - Dette bitre tilbaketogget kann ein berre forklåra ut i frå eit støkt politisk krav um ro i skulestråden og det vart gjord i livd av ei fortolking av prgf. 3 i lova um Lærersambandet: "Medlemskap i N.L. følger automatisk med lærerstillingen" og "utmeldinger er rettsstridige og derfor ugyldige". Det var ei bisneleg tolking, for det er berrsynt at departementet sjelv har set ansleis på saka fyrr, då det kravde positiv fråsegn frå lærarane um medlemskap. Det hadde teke Departementet 2 månader å fumla seg fram til denne synsmåten. Denne fortolkinga vere einaste sjangsen makthavarane hadde til å berga noko av stumpane. Men lærarane etlar ikkje å gje dei den sjangsen, dei har sett fram standpunktet sitt klart og greit i si upphavloge fråsegn:

Dei vedkjenner seg ikkje medlemskap i Lærersambandet. Lærarane har ikkje drege fråsegna si attende, tvertimot har dei stadfest denne: fråsegna står ved makt. Til å markera standpunktet sitt endå sterkare vitra lærarane elevane sine um det, då skulane tok til att og dei forma denne vitringa som ein lovnad. Korkje makthavarane eller andre, som ikkje har skyna denne framgangslina, kann nokosinne greida å vekkja tvil eller uvisse. Når lærarane no atter står og lærar frå seg i skulen,